

δος ἐφ' ὅσον εἶναι ἐπὶ τῆς τριανταφυλλᾶς εἶναι ἐλκυστικὸν καὶ θάλλει, ὅταν δὲ τὸ κόψωμεν μετ' ὀλίγον στραπατσαρίζεται καὶ μαράνεται, οὕτω καὶ ἡ γυνή, ἐφ' ὅσον παραμένει βασίλισσα ἐντὸς τοῦ οἴκου διὰ τῆς συντόνου παιδαγωγίας, καὶ ἐκτὸς τοῦ οἴκου διὰ τῆς σεμνῆς φιλανθρωπίας εἶναι εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῇ θέσιν καὶ ἐπομένως ὄχι μόνον δὲν ὑφίσταται ἀνάλωσιν καὶ φθοράν, ἀλλὰ τούναντίον μεγάλως ἐξυψοῦται καὶ μεγάλως ἀναμορφωτικῶς ἐπιδρᾷ γύρω της.

Θρησκευτικαὶ μελέται.

Ἄρχιμ. Διον. Παπανικολοπούλου.

ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

4) Ἡ Δημοσία ἢ Κοινὴ Προσευχὴ.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω λόγων, καθὼς ἕκαστος κατανοεῖ, συνιστᾷ ὁ Κύριος καὶ κατ' ἰδίαν καὶ ἀτομικὴν προσευχήν. Ἄλλ' ἐπειδὴ γνωρίζει πολὺ καλῶς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ζῆ μόνος ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλ' ἀποτελεῖ μετὰ τῶν ὁμοίων του τὴν ἐπὶ γῆς κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην προσευχήν δὲν ἐθεώρησεν ἀρκοῦσαν, καίτοι καὶ αὕτη μετὰ πίστεως καὶ ἐλπίδος γιγνομένη, εἶναι εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα, ὡς θυμίαμα εὐσομον, δι' ὃ καὶ ἀλλαγῆς λέγει: «Ὁὐ γὰρ εἶσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἔμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν». (Ματθ. ΙΗ', 20). Τοῦτέστιν ὅπου πολλοὶ μετὰ πίστεως συνέρχονται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ παρακαλοῦσι τὸν Θεὸν προσευχόμενοι ἐν ἀγάπῃ καὶ ὁμολοίᾳ, ἐκεῖ εἰμι καὶ ἐγὼ ἐν τῇ μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἀκούω τὴν παράκλησιν καὶ τὴν προσευχήν αὐτῶν, διότι ἀποτείνουσι δι' ἐμοῦ τὴν δέησιν αὐτῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα.

Ἄλλὰ ποίους ἐνοεῖ ὁ Κύριος λέγων «οὐ γὰρ εἶσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἔμὸν ὄνομα;» Ποίους δυνάμεθα νὰ ἐνοήσωμεν; Πρῶτιστα πάντων μίαν οἰκονομικὴν οἰκογένειαν εὐσεβῆ, ἥτις ἄλλως εἶναι καὶ μία μικρὰ κατ' οἶκον Ἐκκλησία. Διότι οἱ σύζυγοι ἐνωθέντες διὰ τῶν εὐχῶν καὶ τῶν εὐλογιῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελοῦσιν ἀληθῶς τὴν βάση καὶ τὸ ἀσφαλέστατον θεμέλιον τῆς κοινωνίας ἐν τῇ Κόσμῳ. Καὶ ἀληθῶς! Τί ἄλλο ὑψαιότερον καὶ συγκινητικώτερον, ἢ τὸ θέαμα εὐσεβοῦς χριστιανικῆς οἰκογενείας, ἐν ἣ βασιλεύει ἡ ἀγάπη καὶ ἐνοικεῖ ἐν αὐτῇ ὁ Χριστός, προσευχομένης ἐν κατανύξει καὶ ἀφοσίωσιν καὶ ἀφώσμημένης τῇ Θεῷ διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; Εὐτυχεῖς οἱ γονεῖς τῆς χριστιανικῆς ταύτης οἰκογενείας, οἵτινες εἰς ἐνὸς στόματος ἀνοίγουσι τὰς καρδίας αὐτῶν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἄλλοτε μὲν εὐχαριστοῦσιν αὐτὸν διὰ τὰς πρὸς αὐτοὺς εὐεργεσίας, ἄλλοτε δὲ δοξολογοῦσιν αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ συμπάθειαν καὶ ἄλλοτε ζῆλτοῦνται τὴν βοήθειαν αὐτοῦ πρὸς θεραπείαν τῶν βιωτικῶν τῆς οἰκογενείας ἀναγκῶν; Διότι ἡ κοινὴ αὐτῶν προσευχὴ καὶ παράκλησις πρὸς τὸν Θεὸν ἀνακουφίζει

τὰς θλίψεις τῆς ἡμέρας, χορηγεῖ τὴν ἀμοιβαίαν συγγνώμην καὶ ἐπυλῶνει τὰς καθημερινὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας αἱ καθημεριναὶ περιπέτεια διήνοιξαν τυχὸν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ἐν τῇ κατ' οἶκον Ἐκκλησίᾳ ἡ προσευχὴ ἔχει καὶ τοῦτο τὸ κέρδος. Τὰ τέκνα τῆς οἰκογενείας οὐδέποτε δεδαίως θὰ μάθωσι νὰ προσεύχωνται, ἐὰν δὲν μάθωσι νὰ κἀμνωσι τοῦτο παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν ἀγαπητῶν αὐτῶν γονέων. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκετὸν μόνον εἰς τοὺς γονεῖς νὰ παραγγέλλωσιν εἰς αὐτὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱερωτάτου τούτου καθήκοντος, ἀλλὰ καὶ νὰ παραλαμβάνωσιν αὐτὰ πλησίον αὐτῶν διὰ νὰ συμπροσεύχωνται μετ' αὐτῶν, διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῶσιν, ὅτι ἡ οἰκογενειακὴ αὕτη προσευχὴ καὶ παράκλησις εἶναι διὰ τὰ τέκνα τὸ μᾶλλον ὑφέλιμον καὶ διδασκτικώτατον σχολεῖον. Τὰ τέκνα θὰ σεβασθῶσι καὶ θὰ ἐκτιμήσωσιν εὐλιχρινέστερον καὶ θὰ ἀγαπήσωσι θερμότερον τοὺς γονεῖς αὐτῶν, ὅταν βλέπωσιν αὐτοὺς καθ' ἑκάστην κλίνοντας τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπικαλουμένους μετὰ ζήσεως τὴν προστασίαν καὶ βοήθειαν αὐτοῦ. Δὲν πρέπει πρὸς τοῦτοις νὰ λησμονῶσιν καὶ ἰδίως ὁ Πατήρ, ὅτι ἐγκαταλείπων ἐκουσίως τὴν προσευχὴν, καθ' ἣν στιγμὴν ἀρχίζει αὐτὴν ἢ μὴτὴρ μετὰ τῶν τέκνων, ἀποβάλλει τὸν ὠραῖον τῆς πατρότητος στέφανον, καὶ ἀπογυμνοῦται ἐκουσίως τῆς ὑπεροχῆς ἐπὶ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος διδάσκει, ὅτι ὁ ἀνὴρ εἶναι κεφαλὴ τῆς γυναικός, καθὼς καὶ ὁ Χριστός τῆς Ἐκκλησίας. εἶναι δὲ κεφαλὴ τόσον εἰς τὰ ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ καθήκοντα, ὅσον καὶ εἰς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, καὶ ὑπὸ τῆν ἐποψίν ταύτην ἡ γυνὴ ὀφείλει ὑπακοῆν εἰς τὸν ἀνδρα, καθὼς καὶ ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει γὰ ὑπακοῆν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν ὁ ἀνὴρ νὰ διατηρήσῃ τὴν ὑπεροχὴν ταύτην ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὅταν δὲν προσεύχεται, ὅταν ἐγκαταλείπῃ τὴν θέσιν αὐτοῦ, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα ἡ παρουσία αὐτοῦ εἶναι ἀναπόφευκτος, ὅταν δὲν μεταβαίνει εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Θεοῦ, ὅταν δὲν μελετᾷ οὐδὲ ἀναγινώσκει τὰ ἱερά τῆς πίστεως βιβλία, τὰς Ἁγίας Γραφάς, οὐδὲ τὰ ἐξηγητικὰ τούτων, ὅταν οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἀναφέρῃ ποτὲ ἐν τῇ μέσῳ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν; Διὰ τοῦτο, ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐπαναφέρωμεν τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸν θρησκευτικὸν σεβασμὸν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὀφείλομεν νὰ ἐπιοικοδομήσωμεν ἐν αὐτῇ τὴν πίστιν καὶ τὴν κοινὴν προσευχὴν. Ἄλλως τε δὲ, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅποια ἄλλη θελκτικώτερα ἢ συγκινητικώτερα εἰκῶν, ἢ τὸ θέαμα δλοκλήρου Χριστιανικῆς οἰκογενείας εὐσεβῶς ἰσταμένης ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ θερμῶς καὶ μετὰ κατανύξεως προσευχομένης; Διὰ τί τότε ὁ Κύριος ἡμῶν νὰ μὴ εἶναι ἀληθῶς ἐν τῇ μέσῳ αὐτῆς, ἀφ' οὗ ρητῶς τοῦτο ὑπόσχεται λέγων: «οὐ γὰρ εἶσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἔμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν τῇ μέσῳ αὐτῶν;»

Ἐν τούτοις ὅσον ὑψηλόν, ὅσον ἐπιβλητικὸν καὶ ἀνείναι τὸ θέαμα τῆς οἰκογενειακῆς προσευχῆς, εἶναι ἀδύνατον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸ ὕψος, πρὸς τὴν θεῖαν σοβαρότητα καὶ τὴν λοιπὴν ἐπίσημον μεγαλοπρέπειαν τῆς κοινῆς ἐν τῇ Ναῷ τοῦ Θεοῦ προσευχῆς καὶ δεήσεως. Ἐνταῦθα οἱ προσεχόμενοι καὶ παρακαλοῦντες δὲν εἶναι πλέον δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ Πανάγιον

του Ἰησοῦ Χριστοῦ ὄνομα, καθὼς ἐν τῇ οἰκογενειακῇ ἐστὶν. Ἐνταῦθα εἶναι συνηγμένη ἡ Ἐκκλησία σύμπασα, τὸ ἀπειρον δηλαδὴ ἄθροισμα τῶν πιστῶν, μετ' εὐλαθείας καὶ σεμνότητος ἱσταμένων πρὸ τῶν θαυμάσιων τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, ἧτοι τοῦ Θρόνου τῆς ὑπεράτης Μεγαλωσύνης καὶ προσευχομένων. Διὰ τὴν προσευχὴν δὲ ταύτην ἡ Ἐκκλησία ἔχει ὠρισμένον τόπον, τὸν ἱερὸν οἶκον ἢ Ναὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ὠρισμένην ἡμέραν, τὴν Κυριακὴν καὶ τὰς λοιπὰς ἐπισημοὺς ἑορτάς. Κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην καὶ ἐπιφανῆ ἡμέραν τῆς Κυριακῆς, ἡ ὁποία ἀναμνηνῆσκει εἰς ἡμᾶς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, συνέρχονται ὑπὸ τοὺς εὐρεῖς θόλους τῶν ἱερῶν Ναῶν, ἐνθα αἱ ὠραῖαι τέχναι, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ ἀποτελοῦσι θεῖαν καὶ οὐράνιον ἁρμονίαν, καταθέλουσαν καὶ συγκινούσαν τὴν καρδίαν, ἐκεῖ, λέγομεν, συνέρχονται οἱ Πατριάρχαι, οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ πιστοί, καὶ ἐν τῇ μέσῳ τοῦ εὐδώδου θυμιάματος καὶ τῆς ἑναρμονίου ψαλμωδίας ἀναπέμπουσιν ἐκ μυρῶν στομάτων τὴν αὐτὴν δοξολογίαν, τὸν αὐτὸν αἶνον, τὴν παράκλησιν τέλος ἐκείνην καὶ τὴν δέησιν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη, ὅτι ἐμμένῳς θά ἐνωτίζηται καὶ εὐαρέστως θά προσδέχηται. «Ὁὐ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν» Ὡ! Πρέπει κανεῖς νὰ ἔχη λίαν ψυχρὰν τὴν καρδίαν διὰ νὰ μὴ κατανοῇ ἐνώπιον τῆς ἀπαραμύλλου ταύτης μεγαλειότητος τῆς δημοσίας καὶ κοινῆς προσευχῆς!

Τὴν μεγαλοπρέπειαν ταύτην, τὴν ἀληθῶς θεῖαν καὶ οὐράνιον, ἀποθαυμάζων τις τῶν νεωτέρων ξένων, γράφει ταῦτα μετ' ἐνδομύχου εὐλαθείας: «Κυριακὴ τῶν Χριστιανῶν, σὲ γεραίρω καὶ σὲ εὐλογῶ. Σὲ γεραίρω διότι δίδεις τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀνακούφισιν εἰς τὸν τίμιον καὶ Παρραλέον ἐργάτην. Σὲ εὐλογῶ διότι διαχέεις πλουσίως τὴν εὐφροσύνην εἰς τὰ μικρὰ παιδία, τὰ ὁποῖα σὲ ἀνευφημοῦσι. Σὲ γεραίρω διότι ἐπιδαψιλεύεις τὴν ἐγκάρδιον θυμηδίαν εἰς τὰς εὐσεβεῖς μητέρας, αἱ ὁποῖαι στολιζοῦσι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸς τιμὴν σου. Σὲ εὐλογῶ διὰ τὴν ἀξιοπρέπειαν τὴν ὁποίαν δίδεις εἰς τὸ οἶκημα τοῦ πτωχοῦ, διότι ἱκανοποιεῖς τὰς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς τοῦ λαοῦ ἀνάγκας καὶ διότι ἐπαναπαύεις τὴν συνείδησιν καὶ ἐξαγιάζεις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τῆς κοινῆς προσευχῆς».

Καὶ ἐνταῦθα ἔγκειται ἀληθῶς τὸ ἱερὸν μεγαλεῖον τῆς Κυριακῆς καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων χριστιανικῶν ἑορτῶν. Διότι εἶναι ἡμέρα δοξολογίας, ἡμέρα ἐπισημοῦ προσευχῆς, ἡ ὁποία σώζει τὸν κόσμον. Εἶναι ἡμέρα, καθ' ἣν τελεῖται καὶ προσφέρεται ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἐτέρου ἄκρου σύμπαντος τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου ἡ ἀναίμακτος ἐξιλαστήριος θυσία εἶναι ἡ ἡμέρα τέλος καθ' ἣν αἱ χεῖρες μυριάδων ἀρχιερέων καὶ ἱερέων εὐλογοῦσι τοὺς πιστοὺς ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ ἁγίου Σωτῆρος καὶ Λυτρωτοῦ. Ἀνανήψωμεν λοιπὸν, ἀγαπητοὶ ἐν Κυρίῳ ἀδελφοὶ καὶ τέκνα προσφιλεῖς τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας! Προσευχώμεθα μετὰ τῶν σεβασμίων ἡμῶν ἱερέων, συνενώσωμεν μετ' αὐτῶν τὰς παρακλήσεις καὶ τὰς δεήσεις ἡμῶν, καὶ ὦμεν βέδαιοι, ὅτι θέλει εἰσακούσει καὶ τὰς εὐαγγελικὰς καὶ φιλόφρωνος ἡμῶν Σωτῆρος, ὅστις κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ ἐπιγείου αὐτοῦ βίου, διαβεβαίωσεν περὶ τούτου τοὺς Ἀποστόλους του, δι' αὐτῶν δὲ καὶ ἡμᾶς λέγων:

«Ἀμήν, ἀμήν, λέγω ὑμῖν, ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν... Αἰτεῖτε καὶ λήψετε, ἵνα ἡ χάρις ὑμῶν ἢ πεπληρωμένη». (Ἰωάν. 15' 23,24).

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΕΠΙ ΤΗ ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Ἐὰν διάορχη μία ἡμέρα καθ' ἣν καὶ μόνην, ὁ αἴθριον τῶν Ἐκκλησιῶν πρέπει νὰ ἦναι βωβὸς καὶ σκεπασμένος μὲ πένθιμον κάλυμα καὶ μίαν συμβολικὴν παρῶστασιν πολλὰ ὑπονοούσαν, αὕτη εἶναι ἡ μυστηριώδης καὶ Σωτηριώδης Μεγάλῃ Παράσκευῃ. Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἡ ὠχρότης τοῦ θανάτου ζοφερά καὶ παγερά διαχίνετα εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ διδασκάλου τῶν ἱεροκηρύκων! Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν οἱ γλυκεῖς καὶ μελιζιοὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ Οὐρανίου φωτὸς ἔχουν σβύσει! Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν τὸ Πανάγιον στόμα Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐσόρπισε τὴν γαλήνην, τὴν χαρὰν καὶ τὰς οὐρανίους καὶ κοσμοσωτηρίους διδασκαλίας, μένει ἄφωνον! Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν αἱ χεῖρες, αἵτινες ἔπλασαν τὴν γλῶσσαν τῶν ἱεροκηρύκων, μένουσιν ἀπροσηλωμένα ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ! Ἡ ἡμέρα, τέλος, καθ' ἣν οἱ ἄχραντοι Αὐτοῦ πόδες, οἵτινες μᾶς διήνοιξαν τὸν δρόμον τοῦ κηρύγματος, μένουσιν ἀδρανεῖς, ἀπροσηλωμένοι, αἰμόφυρτοι! Ποῖον στόμα, ποῖος νοῦς, ποῖα καρδιά, δύναται νὰ ξεαρθῶν εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ νὰ εἰπὼν περισσότερα καὶ συγκινητικώτερα ἄφ' ὅτι λέγουσιν τὰ πρόφητα καὶ οἱ ἀμίμητοι εἰς ὕψος καὶ μεγαληγορίαν Ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνογράφοι, οἱ ὄντως ἅγιοι καὶ θεοφόροι ἐκεῖνοι Πατέρες. Δὲν εἶναι προτιμώτερον ν' ἀφίσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας ἐν ἐκστάσει νὰ ἀκούσῃ τὸ βωβὸν Ἐκεῖνου κήρυγμα τὸ μυστηριώδως ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸ κλειστὸν Του στόμα; Αἱ συγκινητικαὶ χειρονομίαι, αἵτινες προέρχονται ἀπὸ τὰς καρφωμένας Αὐτοῦ χεῖρας, αἱ ὑψηλαὶ διδασκαλῖαι αἵτινες ἀναπνέουσιν ἀπὸ τὸ αἱματοβαμμένον πρόσωπόν Του, αἱ οὐράναι ἀποστροφαὶ τοῦ Θεοῦ Λόγου αἵτινες διαγράφονται σπαρακτικῶς ἀπὸ τὰς κυματοειδεῖς κατενθύνσεις τοῦ πανταχόθεν περιλούοντος Αὐτὸν αἵματός Του, καὶ ἀπειρα ἄλλα ἄτινα δύναται νὰ μελετήσῃ πᾶς εὐλαβῆς προσκυνητῆς ἐπάνω εἰς τὸ ἀναπαριστώμενον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην Θεῖον Δράμα, δὲν εἶναι ὑπεραρκετὰ ὄχι μόνον καρδίας νὰ συγκινήσῃ, ἀλλὰ καὶ πέτρας νὰ ραγίσουν; Ἡ λέγει τι σιγῆς κρεῖττων ἢ σιγῆν ἔχε, ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ εἴπῃ περισσότερα ἄφ' ὅτι λέγει ἡ μυστηριώδης καὶ κατανοητικὴ σιγῇ Ἐκεῖνης τῆς ἡμέρας;

Εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ «Ἀποστόλου Ἀνδρέου» ὑπάρχουν αἱ ἐξῆς ἐκδόσεις μας. Ἡ Θεότης τοῦ Χριστοῦ δραχ. 4. Ἡ περὶ Θεοῦ ἰδέα δραχ. 4. Ὁρθ. Χρ. Κατήχησις δρα. 4. Ὁ Παπαμέρκος δρα. 3. Αἱ Παιδικαὶ Συμβουλαὶ δρα. 3. Ἀπολυτικά καὶ ἑξαποστειλάρια δρα. 3. Παρακλήσεις Ἀποστ. Ἀνδρέου καὶ Ἀγ. Ἀναργύρων ἑκαστον δρα. 2. Ἡ Μέθη δρα. 2. Ὁ Γερμανὸς δρα. 2. Ἡ Νηυστία δρα. 2. Ἡ Ψυχὴ δρα. 2. Ἡ θεοπνευστία τῶν Γραφῶν δρα. 2. Ὁ Σοσιαλισμὸς καὶ Χριστιανισμὸς δρα. 2. Ὁ Πνευματισμὸς δρα. 2. Αἱ πλάνας τῶν Χιλιαστῶν δωρεάν. καὶ ἄλλα θεολογ. βιβλία.